

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת וירא

הדרך אל אהבת ה'

תוכן

א' - בכל לבבך - 1 | ב' - לב מלא יראה - 3 | ג' - לב מלא אהבה - 6

בער באהבה עזה ליצחק, וכמו שאומר הפסוק: "אֶת בְּנֵי אֶת יְחִידָה אֲשֶׁר אֶהְבֶּתָּ אֶת יִצְחָק" (כב, ב).

מה תתן לי?

אבל היה כאן הרבה מעבר לכך. האמת היא, שאין לנו מושג עד כמה גדולה היתה אהבתו של אברהם אבינו ליצחק בנו, כי יצחק היה לא רק בן - הוא היה אומה, חלום.

אסביר את דברי. היה נושא אחד בלבד שעניין את אברהם אבינו. בכל מקום שאליו הלך - "וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה'" (יב, ח). הוא השקיע את כל כולו בערך הגדול הזה - לפרסם בעולם את ידיעת הבורא.

אבל הוא הבין שזה לא מספיק, כי אחרי הכל הוא רק בן אדם אחד, ויום יבוא והוא יפטר מן העולם; ומחשבה זו הסבה לאברהם צער רב. גם כאשר הקב"ה הבטיח לו "שְׂכָרְךָ הֲרֵבָה מְאֹד", אברהם הגיב: "ה' אֱלֹהִים מֶה תִּתֶּן לִי" (טו, ב).

מה זאת אומרת "מה תתן לי"? ה' הרי יכול לתת הרבה מאוד. הרבה מאוד מאוד! ולא רק בעולם הזה; הרי אין סוף לאושר שה' יכול לתת לאברהם בעולם הבא. מדוע אפוא שואל אברהם אבינו "מה תתן לי"? לכאורה זה נשמע ככפיות טובה.

אך התשובה נמצאת בהמשך הפסוק: "וְאֶנְכִי הוֹלֵךְ עִרְיָי". "ריבונו של עולם, מה אתה כבר יכול לתת לי, אם אני אפטר מן העולם ללא זרע של קיימא?!"

בן? לשם מה אברהם אבינו זקוק לבן? הוא חי חיי הצלחה גם קודם שהיו לו ילדים. הוא השיג הכל! וכי

א' - בכל לבבך

השחיטה הגדולה

האירוע הגדול ביותר בהיסטוריה - מלבד מתן תורה - התרחש במקום מרוחק, בפסגתו של הר מבודד, ונכחו בו שני אנשים בלבד. למעשה, לא רק שהיה זה האירוע השני בחשיבותו בהיסטוריה כולה לאחר מתן תורה, אלא שהיתה זו ההקדמה וכן הסיבה למתן תורה. עם ישראל זכה להיות העם הנבחר ולקבל את התורה, בזכות מה שהתרחש במעמד ההוא.

על איזה מעמד אנחנו מדברים? היה זה כאשר אברהם אבינו שלח את ידו, שאחזה בסכין חדה, על מנת לשחוט את גרונו יצחק, של בנו אהובו. העובדה שברגע האחרון הקב"ה אמר לו: "אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנֶּעֱר" (בראשית כב, יב) אינה מגרעת מגדלות כוונתו של אברהם. אברהם הרי לא ידע את מה שכתוב בחומש, שברגע האחרון הקב"ה יורה לו להימנע משחיטת יצחק; מבחינתו הוא עמד לשוב הביתה בלי יצחק בנו. הוא התכוון לקיים את מה שציווה עליו ה' ולשחוט את יצחק שחיטה כשרה, שחיטה של קנה וושט, ולהעלותו על אש המזבח, כעולה תמימה לה'.

מה ביטא אברהם אבינו באותה שעה? אהבה עזה לה'. הוא הרי ציפה ליצחק במשך כל כך הרבה שנים - במשך מאה שנה! וכשיצחק נולד סוף סוף, הוא היה ילד יפה תואר, חכם, ובעל אישיות נפלאה; והיה זה בנו, דמו ובשרו! אברהם שחרר אפוא כלפי יצחק בנו את כל מעיינות האהבה שאב מסוגל לחוש כלפי בנו; ליבו

זאת, היתה כמעט אינסופית. וכעת הוא עמד לוותר על אהבה זו; הוא עמד להקריב את כל אהבתו העצומה על מזבח אהבת ה'.

בכל לבנך

לזאת תיקרא 'אהבת ה'! זהו סימן לאהבה אמיתית לקב"ה, כאשר אהבתו יתברך דוחקת מליבו ומשכלו של האדם כל אהבה אחרת. כך כותב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"י ה"ו), בעסקו בענין מצות אהבת ה' "בְּכָל לְבַבְּךָ", ואומר שיש תנאי הכרחי אחד: "אין אהבת הקדוש ברוך הוא נקשרת בלבו של אדם עד.... שיעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה".

"בְּכָל לְבַבְּךָ" פירושו שאהבת ה' אינה חולקת את ליבך עם אהבה אחרת מכל סוג שהוא. הקב"ה רוצה את כל הלב שלך, ולכן צריך האדם להוציא משכלו כל תחום אחר של התעניינות מלבד אהבת ה'. אל תתעסק באהבתו של שום ענין אחר.

אל תהיה אדם שאוהב הרפתקאות, ספרות, אומנות, מוזיקה או טיולים; אל תהפוך לאוהב של שום דבר בעולם מלבדו יתברך.

אם אתה 'חובב טבע', אז אתה יכול לשכוח מאהבת ה'. אתה אוהב לצאת לשדות וליערות? אתה אוהב לינה בחיק הטבע? אתה מהרהר ושוקל איזה ציוד לקנות? אין אפשרות להיות אוהב ה' במקביל.

'חובבי טבע' על פי התורה

אכן, בוודאי שהטבע הוא כלי חשוב ביותר כדי להגיע לאהבת ה'. בוודאי ובוודאי! מי שמסתכל על הטבע במטרה להבחין דרכו בבורא יתברך - בוודאי. "הָאֲרֶץ הָדָם רַגְלֵי" (ישעיה סו, א).

בוודאי! אני נושא בכיסי גרעין של תפוח, ואני מוציא אותו מדי פעם ומתפעל ממנו. בוודאי שהטבע הוא כלי להגיע לאמונה ואהבת ה'. מה השאלה בכלל?! אך כשאנשים מתאהבים בטבע בגלל שהם אוהבים את ה'טבע', אזי הם שוכחים את השי"ת.

אתה אוהב 'מוזיקה'? אתה יכול לומר שלום לאהבת ה'. שמעתם? אני יודע שזה נשמע קשוח מדי עבור אלו שגדלו עם ערכים אמריקאיים, אבל במוזיקה אין שום דבר אצילי. במהותה, המוזיקה היא כלום שבכלום. כמובן שניתן לנצל אותה לטוב. בוודאי ובוודאי! בכוחה של המוזיקה לסייע לאדם להגיע לאהבת ה' גדולה

הוא חיפש ילד קטן שעמו הוא יכול להשתעשע ולהסתובב עמו ברחוב?

חלום שהתנפץ

לא. אברהם אבינו השתוקק לבן שילך בדרכו וימשיך את עבודתו הגדולה.

שכן לאברהם אבינו היתה מטרה אחת בחיים: להאדיר את שמו של הקב"ה! ומטרה זו תוכל להתקיים אך ורק אם יהיו לו ילדים שילכו בדרכו. כל מה שקיבל עד אז יהיה חסר משמעות אם לא יהיו לו צאצאים שימשיכו את דרכו.

זו היתה משאלתו האחת והיחידה, משאת חייו: שיהיו לו כמה שיותר צאצאים, שיסייעו לו לפרסם בכל בעולם את המסר שלו. כך כותב הרמב"ם (מורה נבוכים ג, נא), ששאיפתו העליונה של אברהם היתה: "להמציא אומה שתדע ה' ותעבדהו".

ובגלל שהשי"ת ידע שזוהי תשוקתו הגדולה ביותר של אברהם, לכן הוא הבטיח לו שוב ושוב שעתידה לצאת ממנו אומה גדולה ועצומה, שיהיו לו המון צאצאים, צאצאים שילכו בדרכו. נמצא שיצחק לא היה רק בן אהוב, אלא הוא היה התגשמות חלום חייו של אברהם. אברהם ראה בו את תקוותו, את עתידו, את הכל!

עקידת האומה

כאשר אברהם שלח את ידו לשחוט את בנו, הוא לא רק ויתר על אהבתו ליצחק; בכלל זה היו גם יעקב ובניו, שבטי י-ה. בכלל זה היו הששים ריבוא שיצאו ממצרים וקיבלו את התורה בהר סיני. בכלל זה היו משה רבינו, אהרן הכהן ומרים הנביאה. בכלל זה היו כל הנביאים, התנאים, האמוראים, הראשונים והאחרונים.

כשאברהם הביט בבנו בעודו מניח אותו על גבי המזבח, הוא הביט ברבי עקיבא איגר. בפניו של יצחק הוא ראה דמותם של הרמב"ם ושל רש"י. הוא ראה את כל גדולי האומה, עד סוף כל הדורות.

ובגלל שאברהם היה אבא שאהב לא רק עם ליבו אלא גם עם שכלו, הוא אהב את יצחק לא רק כבן יקיר ומיוחד במינו, אלא כמי שכולל בתוכו גם את כל יוצאי חלציו. לא כמו הורים של היום שאוהבים את ילדיהם יותר מכל, ורק אחר כך מגיעה אהבתם לנכדים, ואת הנינים הם אוהבים פחות מכך, ואת הדור הבא - ספק עד כמה הם בכלל אוהבים. אהבתו של אברהם לעומת

ורוגשת כגלי הים, אהבה שאין לה סוף ותכלית - הרבה יותר מכפי שאשה זו אהבה את אמה. וכשהוא עסק בהכנות לשחיטת בנו, הוא עסק בהסרת האהבה הזו מליבו בפני אהבת הבורא. "וַיִּקַּח אֶבְרָהָם אֶת עֵצִי הַקֶּלָּה" - הוא בעצמו ביקע את העצים, כדי להרגיש כיצד הוא עומד לשרוף את בנו באש. היו לו די והותר משרתים שיכלו לעשות זאת במקומו, אבל הוא עשה זאת בעצמו כי הוא רצה להרגיש את הכל בעצמו. הוא עושה הכל למען ה'! אין לו שום מניעה!

היה כאן דבר אדיר! זה היה הביטוי העצום ביותר של אהבת ה' שהתרחש אי פעם בהיסטוריה של העולם, כי המשמעות היתה שאברהם מקריב את אהבתו הגדולה ביותר, את תקוותו הגדולה ביותר, את חלומו, בפני אהבת ה'.

ב' - לב מלא יראה

אהבה או יראה?

אכן, יש כאן שאלה. הרי כולנו יודעים שבמעמד זה אמר הקב"ה לאברהם "עֵתָה יִדְעֵתִי פִּי יִרְא אֱלֹקִים אֶתָּה" (כב, יב); באותו רגע, כאשר הגיע אברהם לפסגת השלמות של של אהבת ה', הקב"ה לא אמר לו: "עתה ידעתי כי **אוהב** אלקים אתה", אלא "**ירא** אלקים".

השאלה היא למה? אדרבה, לנו נראה לכאורה שאהבה ויראה הם שני הפכים גמורים. אנחנו חושבים שבמקום שיש יראה, אין אהבה.

אם נרצה לענות על חידה זו, עלינו להאזין תחילה למילים שכותב המרא דשמעתתא, רבינו הגדול בעל החובות הלבבות, בתחילת שער אהבת ה'. וזה לשונו: "כל מה שקדם לנו זכרו בספר הזה מחובות הלבבות והמידות ונדבת הנפשות, הם מעלות ומדרגות אל הענין העליון הזה" - כלומר, כל העניינים שבהם דן בספרו עד כה הינם הכנה לאותה מעלה עליונה של אהבת הבורא יתברך.

זאת אומרת שכדי לגשת לנושא של אהבת ה', נדרשת מצד האדם הכנה רבתי. זה לא כמו שאנשים חושבים, שבסך הכל עלינו להחליט שאנחנו אוהבים את ה', וזהו - אנחנו מוכנים. לא ולא, זה דורש עבודה. נדרשות לזה הקדמות רבות, שערים רבים בספר חובות הלבבות, עד שמגיעים לשער אהבת ה'.

יותר. אבל אם אתה אוהב 'מוזיקה' מצד עצמה, אם אתה מתלהב ממוזיקה, אתה יכול לשכוח מאהבת ה'.

אהבת המשפחה

זה נכון גם לגבי אהבתך לבני משפחתך! אל תהפוך לאוהב, גם לא של משפחתך, אם לא בהקשר של אהבת ה'.

אפילו כלפי האשה! אכן, בפגישות שידוכים לא כדאי להזכיר זאת, כי המדוברת עלולה לחשוב שלא יהיה לה מקום בליבך. ואם היא אי פעם תשאל אותך את הקושיא הזו; נניח שהיא שמעה את השיחה הזו, והיא טוענת: "רגע, אם אתה אחד מאלו שמשתתפים בשיחות של הרב מילר, אז אתה אוהב רק את ה' ולא אף אחד אחר?" תענה לה: "אהבת ה' בכל ליבי פירושה שאני אוהב גם את אשתי בכל ליבי, כי ה' אמר לי לאהוב את אשתי כגופי".

וזו האמת! יהודי צריך לאהוב את אשתו משום שכך ציווה עליו ה'. זהו האופן שבו האדם מביע את הכרת הטוב שלו לקב"ה על המתנה הזו שה' נתן לו. "הַאֲנִי־שָׂה אֶנְשׁוֹר נְתַתָּה עִמָּדִי" (בראשית ג, יב) - האשה היא מתנה שה' נתן לאדם. והאשה כמובן הולכת בדרך התורה ומסייעת לו להוציא לפועל את שאיפותיו להקים משפחה של בני תורה, אזי הוא אוהב אותה מפני שהוא אוהב את ה'.

כשאוהבים בני אדם משום שאוהבים את ה', זה כבר משהו אחר. ולכן, אהבה לבן שהולך בדרך הישרה, היא למעשה אהבת ה'. וככל שהבן מרבה ללכת בדרכי ה', כך גדלה האהבה אליו. ילד טוב, ילד צדיק, מגיע לו הרבה יותר אהבה - אין כל ספק בכך - כי הרי ה' יתברך אוהב אותו יותר.

אהבה מוגבלת

פעם שוחחה עמי אשה אחת אודות אמה, שלא חיה כפי שאשה יהודיה צריכה לחיות - היא חיה עם גוי - ואמרתי לה: "היא לא אמא שלך". היא היתה המומה. היא לא האמינה למשמע אוזניה. אבל היא חשבה על הנושא ובסוף קיבלה את הדברים. היא קיבלה אותם משום שהיא קיבלה על עצמה את המצוה של אהבת ה' בכל לבבך, שבליבנו תהיה קיימת אהבה אחת ויחידה.

ואברהם אבינו הוא האות והמופת שלנו לכך. כי אהבתו ליצחק היתה כל כך גדולה, אהבה סוערת

יראה לפני אהבה

ומהי ההקדמה החשובה והמהותית מכלל? יראת ה'. זה מה שאומר החובות הלבבות, שבלי יראת ה', אי אפשר אף פעם להגיע לאהבת ה'.

מדוע זה כך? התשובה היא, ובואו נדבר בכנות ובגילוי לב: איך אפשר לאהוב את ה'? לאהוב מה? האם אפשר לאהוב חלל ריק? לאהוב אוויר? כדי לאהוב את ה', צריכים אנו שיהיה לנו אותו.

ולכן, אם אנחנו רוצים אפילו להתחיל לאהוב את ה' כעת - נניח שמעולם לא חשבת על הנושא הזה בצורה אמיתית, אבל כעת אתה שומע את הדברים הנאמרים כאן וחושב לעצמך: "אולי כדאי שאעשה זאת. אני הרי אומר, מספר פעמים ביום, 'וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ', אבל האם אני עושה עם זה משהו למעשה? שום כלום!"

לא חבל? יום אחד תגיע לעולם האמת ותעמוד למשפט. לא היית רוצה להגיע לגן עדן, וכשהשומר ישאל אותך: "האם אי פעם אהבת את ה'?" אתה תעמוד שם נבוך ותנסה להיזכר...

קודם כל אמונה

איזו טרגדיה זה עשוי להיות! אז אתה מקבל החלטה להתחיל כאן ועכשיו - ולפחות לנסות. אבל אי אפשר לאהוב את האוויר. צריך שיהיה לנו משהו כדי לאהוב אותו, מה שאומר שבשביל אהבת ה' צריכים **אמונה**.

אבל לא 'אמונה' כפי שאמר לי מישהו לאחרונה: "לי יש אמונה פשוטה. אני מאמין". אמנם אני בטוח שהיהודי הזה מוכן לרוץ אל תוך האש על קידוש ה' מכח אמונתו; אבל זה לא אומר שיש לו אמונה. אמונה פירושה שאתה מאמין בה' לפחות כמו שאתה מאמין שיש לך בן-דוד שמתגורר בשכונת ה'ברונקס'. תאר לעצמך שיש לך בן-דוד נחמד שגר ב'ברונקס'. אתה פוגש אותו בשמחות משפחתיות; הוא שולח לך צ'ק מדי שנה לכבוד יום הולדתך. אתה מאמין בו. זוהי אמונה!

האמונה בה' צריכה להיות **לכל הפחות** בדרגה כזו. אבל אם האמונה בה' היא אמונה שכלית, אמונה שאינה יותר ממידע בעלמא - וגם אז, האמונה היא מעורפלת ועמומה; היא מורכבת משלל מונחים ומילים, אבל אין לה ממשות, לא מרגישים אותה - זו אינה אמונה.

לראות ולהאמין

ולכן, הצעד הראשון אל אהבת ה' הוא יראת ה'. כי 'יראה', במובן הפשוט ביותר שלה, פירושה 'להיות מודע, להאמין'. ואסביר זאת על פי דקדוק. 'רא' פירושו לראות. אמנם אנחנו כותבים 'ראה', אבל ה'ה' נופלת, ו-'ירא' פירושו לירא. המילים הללו הן קרובי משפחה, ולא בני-דודים רחוקים אלא משפחה קרובה. ה'י' מ'ירא' נופל פעמים רבות וכך גם ה'ה' מ'יראה', כך שלמילים 'ראיה' ו'יראה' יש את אותו השורש - 'רא'.

עליכם להבין שאיני אומר כעת דברי דרוש, אלא זה דקדוק, כלומר הפירוש הפשוט של המילים. ואם תחשבו על הענין, תבינו מדוע זה כך. יראה פירושו מודעות. 'לירוא' פירושו שהאדם **רואה** משהו, **מכיר** במשהו, שמעורר בקרבו רגש מסוים, כגון חשש, או רגש אחר. אם אינך רואה שהסכנה מתקרבת, אין מקום לפחד מפניה, כי אינך מודע אליה. נמצא ש'יראה' היא תוצאה של 'ראיה', של מודעות. יראה כרוכה במוחשיות, כי אפשר לפחד רק ממה שיש, משהו שאנחנו מודעים אליו וחשים אותו.

יראה אמיתית

אבל הענין אינו רק היראה. כמובן שזוהי תועלת הצומחת מכך - להיות ירא מלחטוא; אבל יש כאן ענין נוסף, יקר עוד יותר, והוא, שזה מקנה לאדם אמונה חושית. כי אם האמונה נסמכת כל כולה על לעתיד לבא, שלאחר מאה ועשרים יהיה דין ועונש ושכר, לא פשוט כל כך שהיא תספיק כדי להמריץ את האדם. לא כל כך קל לקבל תמריץ מדברים רחוקים. לעומת זאת, אדם שחושב על כך שהוא זקוק להשי"ת כאן ועכשיו, הוא זקוק לו בדקה הקרובה כי הוא רוצה להיות בריא ושלם ולהצליח בענייניו, זה מקרב את השי"ת אליו. האדם חש את הקב"ה כישות אמיתית כל כך עד שכעת, כאשר הוא רוצה לקיים הלכה למעשה אהבת ה', יש לו משהו שעמו הוא יכול לקיים את זה. ה' נמצא ממש כאן על ידו!

לכן יראת ה' היא חשובה כל כך עבור אהבה - כהקדמה וכענין נלווה. כי קשה מאוד לאהוב משהו שהוא רחוק מאיתנו. אבל לאהוב דבר שכבר נתפס אצלנו כמציאות מוחשית הניצבת תמיד לנגד עיני שכלנו, זה מגיע הרבה יותר בקלות.

לכן, כאשר אנחנו מחנכים את הילדים כבר מגיל צעיר, שהקב"ה מוכן ומזומן להעניש עושי עוולה,

רוצים שזה ייעשה בצורה כנה ואמיתית. בביתנו פנימה, אנחנו מוגנים. אנחנו יודעים מי נמצא כאן. הרחוב לעומת זאת הוא כבר מקום של הפקר. ברחוב יש כל מיני סוגים של משוגעים.

אלימות ברחובות

מי יודע מה עלול לקרות שם? יתכן ומישהו יפתח בריצת אמוק עם סכין או אקדח ביד! מי יודע? או אולי הגגון שמוצב בפתח הבית יפול עליך? זה קורה לפעמים, שוב ושוב. או אולי איזה כלי רכב יעלה על המדרכה. יש אדם יקר שאני מכירו היטב, שעמד לתומו בצומת הרחובות והמתין לרמזור ירוק, כאשר לפתע רכב שהגיע לצומת עלה על המדרכה ופגע בו; כבר שנתיים שהיהודי הזה מאושפז בבית החולים, ועובר ניתוחים, אחד אחרי השני.

אז נכון, גם בבית אפשר לתרגל עבודת ה', אבל הרחוב הוא מקום מסוכן, ולכן הגמרא מלמדת אותנו לנצל את הרחוב כהזדמנות ליראת ה'. לעצור בכל פינת רחוב ולומר: "ריבוננו של עולם, אנא הגן עלי מכאן ועד הפינה הבא! אנא ממך, שלא יקרה לי שום דבר רע!"

והנה, אין זה אומר שעלינו לחיות חיים מלאי דאגות וחששות, אבל כן כדאי לנו לתת לעצמנו תזכורת קטנה פה ושם, וזה יביא לנו תועלת. גם כששומעים שמישהו נרצח באיזה מקום נידח, שאיזה מטורף נכנס לבית ספר והחל לירות לכל עבר - כדאי לעורר בקרבנו פחד מסוים. הפחד הזה הוא טוב מאוד, כי אדם שמתרגל יראת העונש, הוא אדם שעשוי, יותר מכל אחד אחר, לטפס על הסולם ולהגיע למדרגה הגבוהה של אהבת ה'. כי ברגע שהאדם זוכה למודעות והכרה חושית בה', כשהוא מרגיש את הקב"ה, כעת הוא מסוגל להתחיל לאהוב אותו. וככל שהוא מרגיש אותו יותר ויותר - גם צדיק זקן בן 120, יכול להמשיך ולגדול בהכרה חושית בה' - כך הוא יוכל לאהוב אותו יותר ויותר.

יראה, מודעות ואהבה

נחזור אפוא לשאלתנו. באותו רגע גדול, הרגע שבו אברהם אבינו הגיע לפסגת השלימות של אהבת ה' - הוא מקריב את אהבתו ליצחק על גבי מזבח אהבת ה' - הקב"ה אמר לו: "עֲתָה יִדְעָתִי כִּי יִרְא אֱלֹקִים אֶתָּה". איזה יראה? הכל זה אהבה!

אנחנו עושים עמם טובה גדולה, כי זה גורם להם להיות מודעים לכך שהקב"ה נמצא ממש כאן. זוהי התחלה נפלאה ביותר, כי בכך הם קונים אמונה. ה' הוא משהו אמיתי! הוא נמצא ממש כאן, והוא מגיב! הוא חי וקיים, מציאות אמיתית - וזוהי האמונה שבה הם ישתמשו כדי להגיע על ידה לאהבת ה'.

וגם אם אתה כבר לא בדיוק ילד אלא אדם בן חמישים או ששים, גם עליך מוטל ללמוד יראה. אם תעבור עבירה, תקבל על הראש. צריך להאמין בזה כפשוטו. יראת העונש! עלינו להקדיש זמן להיות יראים מהעונש.

יראה ברחובות

כך אומרת הגמרא: "אדם יוצא לשוק, יהי דומה בעיניו כמי שנמסר לסרדיוט" (שבת לב, א) - הגמרא מלמדת אותנו שבכל פעם שיוצאים לרחוב, עלינו לתרגל יראה בכך שנרגיש כאילו ברגע זה עצר אותנו שוטר רומי. כידוע, אדם שנעצר על ידי שוטר רומי - רע ומר גורלו. בימי קדם, שוטר היה ענין רציני. אפילו עד לפני זמן לא רב, בהיותי נער צעיר, הייתי עובר בשכונות מסוימות בשעות הלילה כדבר מובן מאליו, כי כולם פחדו מהשוטר. והיה שם רק שוטר אחד בלבד! והוא היה ללא רכב סיוור, וגם ללא מכשיר קשר. בסך הכל הוא היה מצויד באלה. אבל מכיון שהוא ידע שאם הוא יעשה שימוש באלה, לא תקום שום ועדת חקירה אזרחית, די היה בשוטר רגלי אחד כדי להטיל אימה על שכונה גדולה.

ואין ספק שאצל השוטר הרומי היה גרוע עוד יותר. ואם חכמינו מלמדים אותנו שמיד עם צאתנו לרחוב עלינו לדמיין כאילו שוטר רומי הולך בעקבותינו, פירושו של דבר הוא, שצריכים להתחיל לפחד מפני מה שעשוי להתרחש עמנו ברחוב.

והנה, איננו חושדים בחכמים שהם מנסים להלחיץ אותנו ולהזיק לבריאותנו. כל מה שהם רוצים זה לסייע לנו לחיות בהצלחה, והם מלמדים אותנו שבכל פעם שיוצאים לרחובה של עיר, עלינו לחטוף את ההזדמנות לתרגל יראת ה', ולהגיע להכרה ש"מי יודע מה עלול לקרות לנו כעת", וכי אנו זקוקים לעזרתו יתברך.

ומדוע דוקא ברחוב? האם בבית אין צורך לחיות עם הרגשה מוחשית בה'? האם איננו זקוקים לשמירתנו גם במטבח? התשובה היא, שאמנם בוודאי אנחנו רוצים לנצל כל הזדמנות שהיא להוסיף יראה, אבל אנחנו גם

להישאר רדומה. כך היא נשארת כל החיים, ורק בעולם הבא נבין מה היינו יכולים להיות, מה היינו יכולים להוציא מן הכח אל הפועל. איזו טרגדיה, ממש רחמנות, הזדמנות מבוזבזת.

והתפקיד שלנו הוא למנוע את הטרגדיה הזו ולהוציא את האהבה זו אל מעל לפני השטח, בעודנו בחיים חיותנו. "וְאִישׁ תְּבוּנָה יְדַלְּנָה" - בעזרת תבונה, ניתן לדלות את החכמה והעצה הזו כפי שדולים מים מתוך הבאר. אפשר לדלות את אהבת ה' הזו, המסתתרת במעמקי אישיותו, ולהוציא אותה מן הכח אל הפועל.

חיים הם למוציאיהם

עד כאן דיברנו על מחשבות. חשיבה - היא דבר טוב מאוד, אבל יש דבר שהוא עוד יותר טוב מאשר לחשוב, והוא: **לדבר** על הנושא. "כִּי חַיִּים הֵם לְמוֹצֵאֵיהֶם" (משלי ד, כב) - התורה היא חיים עבור מי שמוצא אותה. "אל תקרי מוצאיהם אלא למוציאיהם בפה" (עירובין נד, א) - הוי אומר, התורה נותנת יותר חיים למי שאומר את המילים בפיו. יהודי שאומר מילים של אהבת ה', הרי שבזה הוא לוקח את מחשבותיו, שגם הן דבר יקר ביותר, ובאמצעות הבעתם במילים, הוא מוציא אותם מן הכח אל הפועל, והופך אותם לאמיתיים יותר.

אז אם תצליח ללחוש כמה מילים, בצורה שאף אחד לא ישמע אותך: "ריבוננו של עולם, אני אוהב אותך על כך שנתת לי קורת גג, ועל כך שאתה שולח לי כסף לשלם את דמי השכירות", דע לך שאתה עושה דבר גדול - אתה אוהב את השי"ת לא רק במחשבה אלא גם בדיבור. וככל שתרבה לדבר את הדיבורים הללו, כך תרגיש יותר ויותר את האהבה, כי באמצעות דיבורך, אתה מוציא החוצה את מעיין אהבת ה' המפכה בליבך, ובאמצעות הדיבור אתה הופך אותו ליעיל יותר.

העצה הסודית

לכן אני אוהב תמיד לומר - וטוב שבאתם לכאן היום; אתם תצאו מכאן עם עצות טובות באמתחתכם - לומר, כמה שיותר, את המילים: "הקדוש ברוך הוא, אני אוהב אותך". אתה לא מרגיש שאתה אוהב אותו? תאמר כך אף-על-פי-כן.

אבל שאף אחד לא ישמע אותך. אם מישהו ישמע אותך מדבר כך, הוא יחשוב שאתה לא לגמרי נורמלי.

לא! הכל זה יראה, הרגשה חושית, כי בזה השקיע אברהם את חייו - הוא **ראה** את ה' עוד ועוד בכל יום, וכך גדלה אהבתו אליו בכל יום. ולכן, בהגיע הרגע הגדול, אותו ניסיון גדול שבו נדרש להקריב הכל בפני אהבת ה', אברהם עבר את הניסיון בהצלחה מסחררת, כי ליבו היה מלא אהבה, מלא הכרה חושית בה'. וה' אמר לו: "כעת אני יודע שאתה מכיר בי בצורה כל כך מוחשית, אני כל כך אמיתי אצלך, שהצלחת להתאהב בי לחלוטין, ולהציב את אהבתך אלי לפני כל אהבה אחרת".

ג' - לב מלא אהבה

נסיונות - בשביל מה?

אבל עדיין לא סיימנו, כי יש כאן שאלה נוספת, ולכשנבין את התשובה עליה, זה יאיר לנו דרך מעשית להתקדם באהבת ה'. נחזור כעת לדברים שאמר השי"ת לאברהם אבינו לאחר העקידה: "כִּי עֲתָה יְדַעְתִּי" - כעת אני יודע שבנית בקרבך 'גורד שחקים' של אהבת ה', "וְלֹא חִשַׁבְתָּ אֶת בְּנֵי אֶת יְחִידָה מִמֶּנִּי" - גם את בנך האהוב לא מנעת ממני.

ונשאלת השאלה: "**עֲתָה יְדַעְתִּי**"?! האם הקב"ה לא ידע זאת גם ללא הניסיון הזה? ה' אינו מורה בבית הספר, שצריך לבחון את תלמידיו על מנת לעמוד על הישגיהם. הוא יודע היטב מה קורה בתוך האדם פנימה. מהו אם כן פירושם של המילים "**עֲתָה יְדַעְתִּי**"?

אהבה נסתרת

הסבר הענין הוא כזה. עלינו להבין שכל יהודי נברא, כשבליבו קיים אוצר גדול של אהבת ה', אהבת ה' בכח. כמה אהבה יש שם? אהבה עצומה! בליבו של כל יהודי בוערת אהבה אדירה להשי"ת.

כידוע, בבטן האדמה בוערת אש. לפעמים ניתן לראות אותה, כאשר מתרחשת התפרצות של הר געש, ואנחנו עומדים נדהמים: כל כך הרבה חום, כל כך הרבה אש, כל הרבה אנרגיה טמונה בבטן האדמה!

כך הוא אצל כל יהודי; בתוך ליבו, מתחת לפני השטח, קיים הר געש של אהבת ה', הממתין להתפרץ החוצה. "מִיָּם עֹמְקִים עֵצָה בְּלֵב אִישׁ" (משלי כ, ה). זה נמצא בתוכנו, אלא שרובנו מניחים לאהבה הזו

אנשים שאף פעם אינם חושבים על הנושאים הללו, עשויים ללעוג לדברים. הם צוחקים על זה. אבל למי אכפת? שיצחקו! הם צוחקים על החובות הלבבות, כי הוא זה שכותב שעלינו להשתמש בתמריץ הגדול ששמו הכרת הטוב להשי"ת, כדי להיות אוהבי ה'.

ידיים ואוויר

החובות הלבבות מתחיל למנות את הטובות שה' נותן לנו. "הידיים לקחת ולתת" (שער הבחינה פ"ה). הידיים הם תענוג! תענוג גדול מאוד! יש אדם שאותו אני רואה לעתים קרובות, והשרוול שלו ריק. ברוך ה' ששרווליו מלאים! ומתוך שרוולך מזדקר 'עגורן', שאליו מחוברים 'עגורנים' נוספים. אפשר לכופף את היד לאיזה כיוון שרוצים. וגם באצבעות יש פרקים! העצמות מתחככות זו בזו ללא כל חריקות! הכל משומן באופן נפלא ביותר. אה! איזה תענוג! איזו זכות! לך ברחוב, ידך מתנוודדת לצידך, חשוב את המחשבות הללו, ואתה עוסק באהבת ה' באופן פעיל בתוכך.

וכשאתה שואף פנימה אוויר, חשוב כמה עליך לאהוב את ה' עבור זה. אוויר הוא המצרך היקר ביותר בעולם - אתה זקוק לו באופן מיידי ותמידי - והקב"ה נותן לך אותו תמיד. האוויר הוא סם-חיים מיוחד, שהוכן במיוחד עבורך; זהו תערובת המותאמת בדיוק לצרכיך; יש בה חמצן, כמות מסוימת של חנקן, ומעט פחמן דו-חמצני. וכל אחד ממרכיבים אלו הוא חשוב, במינון הנכון, כך שכאשר אנו נושמים אנחנו מרוויים את הדם בחמצן, מחזקים את גופנו, והופכים את עצמנו לשמחים ומלאי אנרגיה.

אז למה שלא תאהב את ה' עבור כך? תארו לעצמכם אדם שהולך ברחוב ואוהב את ה' על כך שהוא מסוגל לנשום. הוא שואף אל ריאותיו את האוויר הברוקלינאי ואוהב את השי"ת. מי שחושב על כך - טוב מאוד. ומי שאומר את זה במילים - עוד יותר טוב.

מדיבורים למעשים

ונניח שכתוצאה ממחשבותיך ודיבוריך, אתה ממשיך לשלב הבא ועושה מעשים - זה עוד יותר טוב! מילים הן גדולות יותר ממחשבות, ומעשים הם גדולים עוד יותר ממילים. אם תפעל על פי אהבתך, הרי שבזה אתה מוציא אותו עוד יותר על הפועל.

אז החלטת שאתה רוצה להוציא לפועל את האהבה באמצעות מעשים? אפשר לעשות גם את זה. לכל מצוה שאתה עושה יש תנאים כפי שמבארים לנו

האמת היא שהם הלא נורמליים, אבל הם לא יודעים זאת. אז תעשה זאת בהיחבא. כנס לתא הטלפן הציבורי, הרם את השפופרת - בלי להכניס מטבע לחריץ - ובצע שיחת חוץ ותאמר: "הקב"ה, אני אוהב אותך. ריבונו של עולם, איך האב דיר ליב!"

אל תחשוב שדבר קטן הוא. הלא החיים הולכים וחולפים! אמור: "הקב"ה, אני אוהב אותך!" תמשיך לומר את זה, וכעבור זמן מה, לאט לאט זה יתחיל לחדור אל תוך ליבך, ואתה תתחיל לומר את זה בכנות.

גם ילדים אוהבים

אני חייב לומר לכם משהו שאמר הגר"א. הגר"א אמר שאפשר להתחיל גם עם ילדים קטנים. "האמנם?" כך הוא שואל. "כיצד אפשר להתחיל עם ילדים קטנים?"

הוא מבאר את העניין כך: כשהילד יושב בכסא התינוק ואתה מאכיל אותו דבר מה, אפשר לומר לו: "הממתק הזה הוא מה'. נכון שאתה אוהב את ה' עבור זה? בני יקירי, אמור: ה', אני אוהב אותך!"

זהו הגיון פשוט, וההגיון הזה נוגע גם אלינו, המבוגרים. אחרי הכל גם אנחנו ילדים - כל אחד ואחד מאיתנו הוא הילד היקר ביותר של עצמו - ולכן עלינו לדבר גם אל עצמנו. כשאנחנו יושבים לאכול ארוחת בוקר, עלינו לחשוב לעצמנו: "האם לא ראוי שאוהב את השי"ת על כך שהוא זן ומפרנס אותי? אני הרי נהנה לאכול. זה נותן לי כח וזה גם טעים. והוא זה שמספק לי את זה".

"נו באמת", אתה אומר, "האם ראוי לאהוב את ה' עבור ארוחת בוקר? קערת דגני-בוקר אינה דבר שמתאים לנושא גדול כל כך כמו אהבת ה'".

אהבה בחיי היומיום

אך זו טעות גדולה! אהבת ה' לא אמורה להיות רגש מנותק, אלא עליה צריכה להיות מחוברת לחיי השגרה. אתה נועל את נעליך בבוקר - אהוב את ה' עבור זה. תאר לעצמך שלא היו לך נעליים חלילה, ומישהו היה מגיע ואומר לך: "הנה ידידי, קח לך זוג נעליים". איך שהיית אוהב אותו! אין כל ספק בכך! והנה, ברוך ה' שמשאיל לך כל יום זוג נעליים. ואנחנו מברכים על כך את ברכת "שעשה לי כל צרכי" - הרי שצריך להודות לה' על הנעליים ולאהוב אותו על כך.

בואו נהיה מעשיים

שלוש דרכים אל האהבה

אברהם אבינו ע"ה הגיע לשיא השיאים של אהבת ה', על ידי חיים שלמים של טיפוס בסולם של יראת ה', ובשימוש של מערכת המחשבה, הדיבור והמעשה, כדי להוציא את האהבה מן הכח אל הפועל.

השבוע נשתדל בלי נדר ללכת בדרכו של אבינו הראשון, וננסה לעשות שימוש בארבעת היסודות הללו מדי יום ביומו. א' - נתרכז בלחוש את אמיתות/מציאות ה', ובזה שהוא נמצא ממש כאן לידנו. ב' - לחשוב מחשבות של אהבת ה'. ג' - לומר מילים של אהבת ה'. ד' - לחפש הזדמנויות לעשות פעולות שמבטאות את אהבתנו אליו.

שאלה:

כיצד יכול היה הקב"ה לבקש מאברהם להקריב את בנו יצחק? האם זו אינה דרישה קיצונית מדי?

תשובה:

אני לא מבין את השאלה. וכי למה לא? מהו בן? זהו מתנה מאת ה'. כיצד אם כן יכול האדם להביע את הערכתו להשי"ת עבור מתנה כה נפלאה? הוא זכה לבן במשך כל כך הרבה שנים, וכעת הוא מקריב אותו כקרבן לה'. מה הבעיה? אני לא רואה כאן שום קושיא. לא מבין את השאלה.

הרעיון הזה לא מוצא חן בעיניך? הרי אפילו יצחק בעצמו היה מרוצה מזה. הוא כבר חי שנים רבות. כיצד יכול האדם לבטא את הכרת הטוב שלו לה' בכך שהוא מוכן להחזיר אליו את המתנה שקיבל, אילו יתבקש לעשות זאת. נניח שהשאלתי לך את רכבי, ובמשך מספר ימים אתה נהנה לנהוג בו לכל מקום. ואז, כעבור כמה ימים אני פונה אליך ומבקש: "ידידי, תוכל בבקשה להחזיר לי את הרכב מחר?" היעלה על הדעת שתגובתך תהיה: "מה זאת אומרת 'להחזיר את הרכב'?! אני כל כך נהנה ממנו. לא מתחשק לי להחזיר אותו!"

השי"ת נתן לנו חיים. כמובן, אנחנו יודעים שהוא לא חפץ באי מי מאיתנו כקרבן, אבל מצד הסברא בוודאי שיש לכך מקום. בוודאי ובוודאי. אלא שהסברא של השי"ת נשגבה ומרוממת מסברתנו, והקב"ה מצווה: "אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנֶּעֱר" - אל תקריב את בנך.

הפוסקים, ובין התנאים הם "דחילו ורחימו" - יראה ואהבה. כשמקיימים מצוה, צריכים לקיים אותה ביראה ואהבה. אנחנו כל כך עסוקים וכל כך מורגלים בעשיית מצוות, שאנחנו לא חושבים על הנושא הזה, אבל כך כותבים הפוסקים. זהו תנאי. האדם צריך להיות מודע לכך שהוא עומד בפני מלך, וכמו כן הוא צריך לאהוב אותו.

אז נניח ומדי פעם תצא מגדרך ותאמר: "ריבונו של עולם, הנני עושה את המצוה הזו כעת משום שאני אוהב אותך". בחר לך מצוה, פעם ביום. כעת אתה לוקח את כל אותן מחשבות של אהבה, את כל המילים של אהבה, והופך אותם למשהו 'למעשה'; אתה אוהב את ה' בפעולותיך. תארו לעצמכם יהודי שבדרכו לבית הכנסת, חושב: "אני הולך כעת לבית הכנסת להתפלל כי אני אוהב אותך ה', ואני רוצה לדבר איתך", וכך, כל פסיעה ופסיעה היא פעולה של אהבת ה'.

אהבה שהולכת וגדלה

שבים אנו כעת לאברהם אבינו. "עֲתָה יִדְעָתִי" פירושו לא שהשי"ת זקוק להוכחה זו שתפגין את אהבתו של אברהם אליו, לא ולא. הפירוש הוא שבאופן זה אברהם **גדל** באהבתו לה'. אם אברהם לקח סכין והיה מוכן ומזומן לשחוט את בנו אהובו שאותו אהב אהבה ללא גבולות, אהבה שהקיפה את כל דורות הצדיקים שעתידיים היו לצאת ממנו, והיה מוכן להקריב הכל, הרי שפעולה זו הוציאה את אהבתו מן הכח אל הפועל, והפכה אותה למציאות בעלת כח עוצמתי ואדיר. זה הפירוש של "עֲתָה יִדְעָתִי" - שעכשיו הפכת לאוהב ה'. אבל זה לא משהו שקורה מעצמו; מחשבותיו, דיבורו, ומעשיו של האדם, הם אלו שהופכים אותו לאוהב ה'.

לומדים אנו אפוא שכל אחד ואחד יכול להפוך לאוהב ה', אם רק ינצל את שלושת הכלים הללו. אפשר לעשות זאת במחשבה, ואחר כך בדיבור - על ידי דיבורים של אהבת ה', ואחר כך במעשה גם כן. כך הולכים ומתפתחים. ממשיכים בדרך זו, לאט לאט, עד שבסופו של דבר מתחולל השינוי. כמובן שכל אחד ואחד צריך לעסוק בעבודה זו כפי יכולותיו וכוחותיו. אין זה אומר שאתה תהיה כמו אברהם אבינו, אבל כל מדרגה של אהבת ה' שהאדם מפתח בקרבו היא ההישג הגדול ביותר שלו עלי אדמות, והיא היא כתר שלמותו.

שבת שלום ומבורך!